

แบบคำขอเสนอรายการเบื้องต้นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม แบบ มก. ๒

ส่วนที่ ๑ ศักยภาพของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

๑. ชื่อรายการ. ลิเกป่า

ชื่อเรียกในท้องถิ่น ลิเกป่า, ลิเกบก, เกป่า, ลิเกรำนานา, ลิเกแขกแดง, ลิเกแขกเทศ

๒. ลักษณะของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม (เลือกได้มากกว่า ๑ ช่อง)

- วรรณกรรมพื้นบ้านและภาษา
- ศิลปะการแสดง
- แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณีและงานเทศกาล
- ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล
- งานช่างฝีมือดั้งเดิม
- การเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว

๓. พื้นที่ปฏิบัติ

อำเภอพนม อำเภอท่าชนะ อำเภอกาญจนดิษฐ์ อำเภอไชยา และอำเภอฟุนพิณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๔. สาระสำคัญของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมโดยสังเขป

ลิเกป่า เป็นศิลปะการแสดงอย่างหนึ่งของชาวจังหวัดสุราษฎร์ธานี เชื่อว่าแพร่กระจายมาจากจังหวัดตรังและจังหวัดกระบี่พบที่อำเภอพนม อำเภอท่าชนะ อำเภอกาญจนดิษฐ์ อำเภอไชยา และอำเภอฟุนพิณ เครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดงประกอบด้วย รำมะนา กลอง โหม่ง ฉิ่ง ปี่ ผู้แสดงที่สำคัญมี ๔ ตัว คือ แขกแดง ยาหยี เสนา และเจ้าเมือง ตัวละครแต่ละตัวมีการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ ลำดับขั้นตอนการแสดง เริ่มด้วยการลงโรง การไหว้ครู การว่าดอกร การบอกชุด การออกแขก การบอกเรื่อง การแสดงเรื่อง และการลาโรง ตามลำดับ นิยมแสดงในงานรื่นเริง แสดงทั้งเวลากลางวันและกลางคืน เรื่องที่นิยมแสดงส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับจินตนิยาย ปัจจุบันนิยมแสดงเรื่องนวนิยายสมัยใหม่ที่นายโรงเป็นผู้แต่งขึ้นเอง

ลิเกป่า เป็นการแสดงที่มีความเกี่ยวข้องกับ "ครูหมอ" เช่นเดียวมโนราห์และหนังตะลุง นายโรงหรือหัวหน้าคณะต้องผ่านการครอบครูจึงจะแสดงและแก้เหมรยได้ ทุกๆ ปีจะมีการทำพิธีไหว้ครูเพื่อระลึกถึงพระคุณ

๕. ประวัติความเป็นมา

ศิลปะการแสดงชนิดนี้มีมาตั้งแต่เมื่อใดไม่ปรากฏแน่ชัด เชื่อว่าแพร่กระจายมาจากจังหวัดตรังและจังหวัดกระบี่ ลิเกป่ากับลิเกภาคกลางคงจะมีต้นเค้าร่วมกันเพราะมีเอกลักษณ์สำคัญเหมือนกันคือ "การออกแขก" แต่ในระยะพัฒนาการได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมต่างกันจึงทำให้แตกต่างกัน โดยลิเกป่าได้รับอิทธิพลบางส่วนในด้านดนตรีและการแต่งกายจากมลายู รับอิทธิพลด้านทำนองเพลงร้องบางส่วนจากเพลงไทยเดิม และรับอิทธิพลการรำรำบางอย่างจากมโนห์รา ท่วงท่าการแสดงของลิเกป่าจึงเป็นแบบผสมผสาน

ลิเกป่าในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกออกเป็น ๒ กลุ่ม ตามลักษณะการสืบทอดการแสดง คือ ลิเกป่าที่ได้รับการฝึกหัดหรือสืบทอดการแสดงจากคณะลิเกป่ารุ่นก่อน และลิเกป่าที่ฝึกหัดการแสดงด้วยตัวเอง กลุ่มแรกเป็นลิเกป่าที่มีความเชื่อเรื่อง "ครูหมอ" อย่างเคร่งครัด มีการไหว้ครูทุกปี สิ่งของเครื่องใช้คล้ายกับการไหว้ครูของมโนห์ราและหนังตะลุง กลุ่มที่สองเป็นลิเกป่าที่มีความสนใจเรื่องการแสดงพื้นบ้านชนิดนี้เป็น

ทุนเดิมอยู่แล้ว หรือบางคณะอาจมีความสามารถในการแสดงมโนห์ราอยู่ก่อน เมื่อการแสดงลิเกป่าและได้รับความนิยมนั้นแพร่หลาย จึงมีผู้ฝึกหัดการแสดงชนิดนี้โดยอาศัยจากการจดจำและดูตัวอย่างการแสดงจากคณะลิเกป่าที่เข้ามาแสดงในพื้นที่ ลิเกป่ากลุ่มนี้จึงมักมีครูหมอลหลายครูหมอล

๖. ลักษณะเฉพาะที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ลักษณะเฉพาะที่แสดงถึงอัตลักษณ์ความเป็นลิเกป่า คือ องค์ประกอบการแสดง มีดังนี้

๑. โรงลิเกป่า มีลักษณะคล้ายกับโรงมโนห์รา กล่าวคือ โรงลิเกป่าทั่วไปมีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมพื้นผ้า อาจมี ๔ เสา ๖ เสา หรือ ๘ เสา ก็ได้ การปลูกโรงมีทั้งการปลูกแบบยกพื้นและไม่ยกพื้นทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานที่ที่ใช้แสดงและความนิยมของแต่ละคณะ

๒. ผู้แสดง ลิเกป่าในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีจำนวนผู้แสดงแต่ละคณะไม่แน่นอน บางคณะมีผู้แสดงเพียง ๖-๗ คน แต่บางคณะมีผู้แสดงถึง ๑๒-๑๖ คน ทั้งนี้เพราะว่าจำนวนผู้แสดงแต่ละคณะขึ้นอยู่กับเนื้อเรื่องที่ใช้ในการแสดง ในการแสดงลิเกป่าตัวละครที่สำคัญมี ๔ ตัว คือ แยกแดง ยาหยี เสนา และเจ้าเมือง ตัวละครแต่ละตัวมีการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ แยกแดงจะแต่งตัวคล้ายกับแขกมลายู คือ สวมกางเกงขายาว นุ่งผ้าโสร่ง (ผ้าถุง) ทับด้านนอกกางเกงขายาวสูงเหนือเข่า สวมหมวกแขก แต่งแต้มหนวดเคราให้ยาวกรุงรัง แขนวสร้อยทองสร้อยเงินหลายเส้น ตัวยาหยีแต่งตัวแบบสตรีไทยมุสลิม สวมใส่เสื้อแขนยาว นุ่งผ้าปาเต๊ะ บางคณะจะมีผ้าสไบคล้องบ่าทั้งสองข้างปล่อยชายผ้าไว้ด้านหน้า ส่วนตัวเสนานิยมแต่งตัวแบบคนรับใช้ธรรมดา สำหรับตัวเจ้าเมืองแต่งตัวแบบชุดข้าราชการไทยสมัยก่อน อาจจะเป็นเสื้อราชปะแตน นุ่งผ้าม่วง แต่ปัจจุบันนิยมแต่งชุดสากลเป็นส่วนใหญ่

๓. เครื่องดนตรี เครื่องดนตรีลิเกป่าที่เล่นกันอยู่ในปัจจุบันเดิมเป็นเครื่องดนตรีของชาวมลายูที่เรียกกันว่า “ระบานา” ซึ่งมีสำเนียงคล้ายกับคำว่า “รามะนา” ในภาษาไทย เข้าใจว่ารามะนามาจากคำว่า “ระบานา” เครื่องดนตรีชนิดนี้เป็นเครื่องดี เดิมใช้เฉพาะรามะนาเพียงอย่างเดียวแต่ภายหลังมีการนำเอาเครื่องดนตรีพื้นบ้านที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุงและมโนห์ราได้แก่ ปี่ โหม่ง ทับ กรับ ฉิ่ง กลองตุ๊ก เป็นต้น บางคณะนำเครื่องดนตรีสมัยใหม่ๆ เช่น คีย์บอร์ดไฟฟ้า กลองชุด กีตาร์ไฟฟ้า มาใช้ในการแสดง

๔. เรื่องที่ใช้แสดง ในอดีตเรื่องที่ใช้ในการแสดงลิเกป่าส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวที่ดัดแปลงมาจากวรรณกรรมจักร ๆ วงศ์ และวรรณกรรมท้องถิ่น เช่น เรื่องไกรทอง โคบุตร จันทโครพ แม่สีหวันทอง วรวงศ์ ปลาบู่ทอง เป็นต้น หรือบางคณะนำเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมยุคหนึ่งๆหรือจาก นวนิยาย มาดัดแปลงเป็นเรื่องที่ใช้ในการแสดงลิเกป่า เช่น พระคุณแม่ ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว เป็นต้น

๕. โอกาสที่แสดง โดยทั่วไปแต่เดิมการแสดงลิเกป่ามักแสดงในงานรื่นเริงเป็นหลัก เช่น งานขึ้นปีใหม่งานแต่งงาน งานเฉลิมฉลองในเทศกาลต่าง ๆ งานเลี้ยงประจำปี งานบุญ งานบวช งานบุญเดือนสิบ งานออกพรรษา งานเข้าพรรษา เป็นต้น ไม่นิยมแสดงในงานศพ

๖. บทร้อง บทสนทนา ภาษาที่ใช้ในบทร้องและบทสนทนาใช้ทั้งภาษากลางและภาษาถิ่นใต้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับตัวละครนั้นๆ เช่น แยกแดงใช้ภาษาถิ่นใต้แต่ดัดสำเนียงให้เป็นเสียงแขกลิ้นร้ว ส่วนตัวยาหยีใช้ภาษากลางสลับกับภาษาถิ่นใต้โดยขึ้นอยู่กับสถานการณ์ เช่น หากพูดกับท่านเจ้าเมืองมักใช้ภาษากลาง แต่หากพูดกับชาวบ้านทั่วไปก็จะใช้ภาษาถิ่นใต้ ส่วนตัวเจ้าเมืองเองมักพูดภาษากลางเป็นส่วนใหญ่ สำหรับเสนาใช้ภาษาถิ่นใต้เป็นหลัก เหล่านี้เป็นต้น

๗. ลำดับการแสดง ลิเกป่าในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีลำดับขั้นตอนการแสดงที่สำคัญ ๘ ประการ คือ การลงโรง การว่าดอกร การไหว้ครู การบอกชุด การออกแขก การบอกเรื่อง การแสดงเรื่อง และการลาโรง

- การลงโรง หรือการโหมโรงมีวัตถุประสงค์เดียวกันกับการลงโรงของมโนห์ราและหนังตะลุง คือ เป็นการบอกกล่าวให้ผู้ชมที่มาชมการแสดงรู้ว่าการแสดงลิเกป่ากำลังจะเริ่มต้นแล้ว
- การไหว้ครู เป็นการกล่าวถึงพระคุณของครูอาจารย์ที่เป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาในด้านศิลปะการแสดงแขนงนี้ การไหว้ครูนอกจากกล่าวถึงพระคุณของครูอาจารย์แล้วยังกล่าวถึงสิ่ง

ศักดิ์สิทธิ์ พระคุณของบิดามารดาและผู้ที่ยกย่องช่วยเหลืออื่นๆในการแสดงรวมถึงการใช้ชีวิตประจำวันอีกด้วย การไหว้ครูส่วนใหญ่ใช้ทำนองเพลงเดียวกับการว่าดอกไม้มีบางคณะที่นำ การไหว้ครูและการว่าดอกไม้กล่าวพร้อมๆกันเพื่อประหยัดเวลา การไหว้ครูจะต้องเตรียมหมาก ๓ คำ เทียน ๑ เล่ม และเงิน ๑๐๙ บาท หลังจากนั้นหัวหน้าคณะจะเริ่มทำพิธีโดยการ**“ตั้งสกุเค”**

- **การว่าดอกไม้** เป็นการเริ่มร้องหลังจากมีการลงโรงเรียบร้อยแล้ว เมื่อการลงโรงจบลูกคู่และนักดนตรีจะนั่งล้อมวงกันบริเวณหน้าเวที หรือหลังเวทีก็ได้ แต่ส่วนใหญ่จะนั่งหน้าเวที การว่าดอกไม้เป็นการผลัดกันร้องทีละคนเมื่อผู้ร้องร้องจบแต่ละตอนแล้วลูกคู่ที่นั่งอยู่จะมีการรับในท่อนท้าย เนื้อหาของบทร้องส่วนใหญ่จะเป็นการชมความงามของหญิงสาว การบอกกล่าวเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชุมชน
- **การบอกชุด** การร้องบอกชุดหรือการว่าเพลงวงซึ่งเป็นการขับร้องหลังจากที่การไหว้ครูเสร็จสิ้นแล้ว ผู้ร้องและลูกคู่จะนั่งเป็นวงกลมอยู่กับพื้นส่วนหน้าเวที ไม่มีการรำประกอบแต่อย่างใด การร้องบอกชุดจะมีผู้ผลัดกันบอกและผลัดกันรับเปลี่ยนกันไปจนครบทั้ง ๑๒ ชุด คือครบทุกคนที่นั่งล้อมวง ชุดของลิเกสิบสองภาษา แต่ละชุดจะเป็นการกล่าวถึงเรื่องแสดงสั้น ๆ ลิเกป่าแต่ละคณะจะมีการบอกชุดที่ไม่เหมือนกัน ปัจจุบันการบอกชุดของลิเกป่านับวันจะหาดูได้ยากแล้ว
- **การออกแขก** การออกแขกเป็นขั้นตอนการแสดงที่สำคัญถือว่าเป็นหัวใจของการแสดงลิเกป่าก็ว่าได้เพราะการแสดงเรื่องอื่นๆได้นั้นจะต้องมีการออกแขกให้จบเรื่องเสียก่อน สมัยก่อนการออกแขกใช้ผู้แสดง ๒ ตัว คือ แขกแดงและแขกขาว โดยให้แขกแต่ละตัวผลัดกันมาออกแสดงหน้าเวที แต่ปัจจุบันเท่าที่ปรากฏมีเพียงการออกแขกแดงเท่านั้น ผู้ที่รับบทเป็นแขกแดงต้องแต่งตัวให้คล้ายแขกแล้วตัดเสียงพูดให้เหมือนอย่างแขก ระหว่างที่ร้องก็จะมีการเดินตามจังหวะรำมะนาในจังหวะสนุกที่เรียกว่าเต้น**“เต้นสามขา”**บางคณะมีลีลาการเต้นแบบพิเศษที่เรียกว่า**“เต้นกระตุกม่าน”** โดยใช้ม่านหรือฉากเป็นเครื่องประกอบ
- **การบอกเรื่อง** เป็นการแสดงในลำดับต่อมาหลังจากมีการออกแขกเสร็จสิ้นตามธรรมเนียมแล้ว การบอกเรื่องของลิเกป่าในจังหวัดสุราษฎร์ธานีส่วนใหญ่ใช้ตัวละครเป็นตัวบอกเรื่อง บางคณะใช้ตัวแขกแดงเป็นตัวบอกเรื่องก็มี การบอกเรื่องเริ่มจากการบอกกล่าวให้ผู้ชมทราบว่าในวันนี้คณะแสดงจะแสดงเรื่องอะไร พระเอกหรือนางเอกในเรื่องชื่ออะไร เรื่องราวที่แสดงเกิดขึ้นที่ไหน และมีความเป็นไปอย่างไร เป็นต้น ปัจจุบันการบอกเรื่องได้ถูกละเลยไปบ้างเนื่องจากไม่ใช่ลำดับการแสดงที่สำคัญมากนัก ประกอบกับลิเกป่าบางคณะในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นลิเกป่าที่แสดงในช่วงสั้นๆประมาณ ๓๐-๖๐ นาทีจึงทำให้ไม่เคร่งครัดในขั้นตอนการบอกเรื่องมากนัก
- **การแสดงเรื่อง** เป็นการเสนอเรื่องราวไปตามเค้าเรื่องที่กำหนดไว้แล้วการแสดงต้องอาศัยทักษะและไหวพริบปฏิภาณ การแสดงเรื่องของลิเกปามีทั้งบทร้อง บทบรรยาย และบทเจรจาประกอบกัน
- **การลาโรง** เป็นลำดับการแสดงลิเกป่าขั้นสุดท้าย การลาโรงมักใช้ระยะเวลาสั้น ๆ ประมาณ ๑๐-๑๕ นาทีหลังจากที่เล่นเรื่องจบ สารที่สำคัญของลาโรงเป็นการบอกกล่าวที่มาของคณะการแสดงว่าตั้งอยู่ที่ไหน รับการแสดงในงานใดบ้าง สามารถติดต่อได้อย่างไรและโอกาสต่อไปคณะนี้ จะมีการแสดงที่ไหนอีก นอกจากนี้บอกกล่าวเจ้าภาพและกล่าวขอบคุณที่รับคณะนี้มาแสดงอีกด้วย

ส่วนที่ ๒ คุณค่าและบทบาทของวิถีชุมชนที่มีต่อมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

๑.) คุณค่าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

๑ คุณค่าในการสืบทอดพิธีกรรม

ลิเกป่ามีพิธีกรรมเพียง 2 อย่างคือ การแก้บนและการครอบเครื่อง ทั้งสองส่วนนี้มีส่วนสำคัญที่ทำให้ลิเกป่าเป็นการแสดงที่ยังคงรับใช้สังคมอยู่ได้ พิธีกรรมแก้บนเป็นพิธีกรรมที่เชื่อมโยงความเชื่อของชาวบ้านกับศิลปะการแสดงพื้นบ้านเข้าด้วยกัน การแสดงดังกล่าวเป็นการแสดงเพื่อบูชาครูหมอหรือสิ่งศักดิ์ตามที่พันธะบนบานไว้ ซึ่งเรียกว่า “เหมมรย” ผู้ที่สามารถแก้ “เหมมรย” ได้นั้นจะต้องผ่านครอบเครื่องเช่นเดียวกับการครอบมือของหนังตะลุงและมโนห์รา มิฉะนั้นพันธะสัญญาจะไม่ขาดกัน หรือที่เรียกว่า “ไม่ขาดเหมมรย” สิ่งดังกล่าวจึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงอำนาจของลิเกป่าที่สัมพันธ์อยู่กับการครอบเครื่อง ส่วนพิธีกรรมในการครอบเครื่องซึ่งเป็นพิธีที่จัดขึ้นเพื่อยอมรับว่าผู้เข้าพิธีเป็นศิลปินลิเกป่าโดยสมบูรณ์ เป็นบทบาทหนึ่งที่มีความสำคัญต่อเนื่องกับบทบาทการแก้บนเพราะหากลิเกป่าคณะใดไม่ผ่านพิธีนี้เชื่อกันว่าลิเกป่าคณะนั้นไม่สามารถแก้บนได้

๒. คุณค่าในฐานะเป็นสื่อพื้นบ้านที่ช่วยในการขัดเกลาสังคม

ในสมัยก่อนลิเกป่าถือเป็นเครื่องมือในการสื่อสารที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนเป็นการรับรู้ข่าวสารต่างๆ จากโลกภายนอก นักแสดงหรือศิลปินพื้นบ้านจึงเปรียบเสมือนสื่อกลางที่เชื่อมโยงระหว่างชาวบ้านกับการรับรู้ข่าวสารจากโลกภายนอก นอกจากนี้ลิเกปายังนำมาใช้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการขัดเกลาสังคมในฐานะที่ศิลปินเหล่านี้ได้สอดแทรกการอบรมสั่งสอนเยาวชนหรือชนรุ่นหลังโดยปริยาย

๒.) บทบาทของชุมชนที่มีต่อมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

๑. เป็นเครื่องสร้างความบันเทิง

การที่ลิเกปายังคงดำรงอยู่ได้ในสังคมจังหวัดสุราษฎร์ธานีแม้จะมีการปรับเปลี่ยนไปบ้างตามยุคตามสมัย ก็เพราะลิเกปายังเป็นมหรสพที่สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินอันเป็นการผ่อนคลายความเหนื่อยจากการทำงาน โดยเฉพาะในสังคมภาคเกษตร ความบันเทิงใจที่ได้รับจากลิเกป่าจึงปะทะสัมพันธ์กับผู้คนอย่างแนบแน่น ดนตรี เนื้อร้อง บทเจรจา บทร้อง ได้รับการหล่อหลอมแล้วพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามบริบทสังคมและความต้องการของผู้ชมมาโดยตลอด นอกจากนี้บทตลกในลิเกป่าซึ่งผู้แสดงได้ใช้ตัวเสนาและแขกแดงเป็นตัวละครที่สำคัญในการเรียกเสียงหัวเราะจากคนดูด้วยการใช้ภาษาและท่าทางที่ชวนน่าติดตาม บทบาทของลิเกป่าในฐานะเป็นเครื่องสร้างความบันเทิงจึงเป็นแก่นสารที่สำคัญที่ช่วยให้ผู้ดูหลงใหลและมีความสุขความบันเทิง อันเป็นความต้องการของผู้คนทุกหมู่เหล่าซึ่งทำให้ลิเกป่าคงอยู่ยาวนานจนกระทั่งปัจจุบัน

๒. การสร้างอาชีพ

ลิเกป่าถือเป็นอาชีพหนึ่งที่สร้างรายได้จำนวนพอสมควรให้กับผู้แสดงยามที่ว่างจากการทำงานหลัก ผู้แสดงลิเกป่าคณะหนึ่ง กล่าวว่า การรับงานแสดงแต่ละครั้งราคาประมาณ 10,000-15,000 บาท ใช้เวลาประมาณ 3-4 ชม. ผู้แสดงประมาณ 8-10 คน หักค่าใช้จ่ายแล้ว ก็นับว่าเป็นรายได้ที่คุ้มค่าเมื่อเทียบกับเวลาที่เสียไป หากเปรียบเทียบรายได้ระหว่างการแสดงลิเกป่ากับทำสวนยางพารา พบว่า รายได้จากการแสดงลิเกป่ามีส่วนที่ไม่แตกต่างกันมากนัก บางปีหากมีฝนตกบ่อย ๆ หรือถ้าปีไหนฤดูแล้งยาวนานกว่าทุกปีรายได้จากการทำการเกษตรก็ลดลงแต่รายได้จากการแสดงลิเกป่าไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก

ส่วนที่ ๓ มาตรการในการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

๑.) โครงการ กิจกรรมที่มีการดำเนินงานของรายการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

การสืบสานและถ่ายทอด (ระบุวิธีดำเนินงาน พื้นที่ ชุมชน ระยะเวลา และงบประมาณ)

-

การอนุรักษ์ฟื้นฟู (ระบุวิธีดำเนินงาน พื้นที่ ชุมชน ระยะเวลา และงบประมาณ)

-

การศึกษาวิจัย (ระบุวิธีดำเนินงาน พื้นที่ ชุมชน ระยะเวลา และงบประมาณ)

-

การดำเนินงานด้านอื่น ๆ (ระบุวิธีดำเนินงาน พื้นที่ ชุมชน ระยะเวลา และงบประมาณ)

-

๒.) ข้อมูลการส่งเสริม สนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ หรือภาคเอกชน หรือภาคประชาสังคม (ถ้ามี)

-

๓.) มาตรการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ความยั่งยืนของศิลปะจะประกอบด้วยองค์คุณดังต่อไปนี้

๑. ความเป็นศิลปินของผู้แสดง

ผู้แสดงจะต้องมีความเป็นศิลปินในตัวเองโดยธรรมชาติ ความเป็นศิลปินในตัวเองนี้ต้องประกอบด้วยองค์คุณ 5 ประการ คือ ความภาคภูมิใจ ความมีใจรัก ความสนใจของผู้ชม การสืบทอดจากบรรพบุรุษ และการอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาแขนงนี้ให้ดำรงอยู่

๒. การมีส่วนร่วมของผู้ชม

ในการแสดงแต่ละครั้งผู้ชมถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้คณะแสดงศิลปะและสวดมาลัยยังคงอยู่ได้ในสังคม ผู้แสดงคณะใดได้รับความนิยมนหรือไม่สังเกตได้จากผู้ชมและการที่ผู้ชมเข้ามามีส่วนช่วยเกื้อกูลติชม สนับสนุนให้กับผู้แสดง นับเป็นการสร้างแรงบันดาลใจสำคัญให้แก่ผู้แสดงมีกำลังใจที่จะสืบทอดศิลปะการแสดงแขนงนี้เอาไว้

๓. การสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ

การแสดงศิลปะเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มีมายาวนาน มีการสืบทอดมาหลายชั่วอายุคน ในอดีตถึงปัจจุบัน การแสดงชนิดนี้ไม่ได้รับความเอาใจใส่ดูแลเท่าที่ควร แต่ละคณะดำเนินการไปตามมีตามเกิดไม่มีการปรับปรุงหรือมีหน่วยงานใดของภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือทำให้บางคณะต้องเลิกวงไปเนื่องจากไม่สามารถจัดหาเครื่องดนตรีและสิ่งจำเป็นที่ต้องใช้ในการแสดง หน่วยงานทางราชการจะต้องตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของการแสดงศิลปะว่าเป็นการแสดงที่เกิดจากภูมิปัญญาความสามารถของชาวบ้านและเป็นศิลปะการแสดงที่บ่งบอกถึงความเป็นท้องถิ่นอีกทั้งสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนได้

๔. การสืบสานและการถ่ายทอด

การสืบสานและการถ่ายทอด เป็นกระบวนการสืบทอด รักษา เปลี่ยนแปลง ระหว่างกลุ่มคนหนึ่งไปยังกลุ่มคนหนึ่งอย่างมีระบบ มีวิธีการของแต่ละกลุ่มคนเพื่อให้คงอยู่ คณะศิลปะที่ยังคงแสดงอยู่ในปัจจุบันยังคงมีอยู่หลายคณะ พบว่า สิ่งที่จะช่วยให้การแสดงศิลปะยังคงอยู่ได้ในปัจจุบันนี้ คือ การได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นอันเป็นการถ่ายทอดโดยสายเลือดซึ่งมีบรรพบุรุษเป็นผู้ปลูกฝังและการถ่ายทอดด้วยการไปฝึกกับคณะต่าง ๆ หรือการไปฟังจากการแสดงแล้วจดจำทำนองวิธีการ นำมาฝึกหัดด้วยตนเองจนเกิดความชำนาญ กระบวนการถ่ายทอดดังกล่าว เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องดำรงต่อไปอย่างต่อเนื่องแต่ในขณะเดียวกันจะต้องมีวิธีการอื่นๆ ซึ่งในปัจจุบันกำลังดำเนินการอยู่ คือ การที่ศิลปินนำคณะไปฝึกสอนให้กับนักเรียนกลุ่มสนใจและผู้สูงอายุ เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ล้วนเป็นช่องทางที่ช่วยให้ศิลปะอยู่รอดได้ในปัจจุบันและอนาคต

ส่วนที่ ๔ สถานภาพปัจจุบัน

๑.) สถานภาพการคงอยู่ของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

- มีการปฏิบัติอย่างแพร่หลาย
- เสี่ยงต่อการสูญหายต้องได้รับการส่งเสริมและรักษาอย่างเร่งด่วน
- ไม่มีการปฏิบัติอยู่แล้วแต่มีความสำคัญต่อวิถีชุมชนที่ต้องได้รับการฟื้นฟู

๒.) สถานภาพปัจจุบันของการถ่ายทอดความรู้และปัจจัยคุกคาม

ลิเกป่าในยุคปัจจุบัน มีจำนวนคณะลดน้อยลงตามลำดับ ส่วนหนึ่งมาจากในอนาคตคณะลิเกป่าในจังหวัดสุราษฎร์ธานีจะมีจำนวนลดน้อยลงไปอีก เนื่องจากขาดผู้สืบทอด เด็กรุ่นใหม่ที่เคยแสดงเป็นตัวละครต่างๆ ต่างหันเหตัวเองไปสู่กระแสการทำงานที่ให้ค่าจ้างเป็นเงินเดือน เพราะนอกจากได้ใช้ความรู้ที่ร่ำเรียนมา ยังได้รับรายได้ที่แน่นอนอีกด้วย สถานการณ์เช่นนี้จึงคาดคะเนได้ว่า นับจากนี้ไปอีก 10 ปี หากไม่มีการฟื้นฟู ลิเกป่าคงหายไปจากสังคมสุราษฎร์ธานีอย่างแน่นอน

ลิเกป่าในยุคปัจจุบันมีจำนวนคณะลดน้อยลงกว่าเดิมเป็นอันมาก ทั้งนี้เนื่องจากคนรุ่นใหม่ไม่สนใจการแสดงชนิดนี้ แต่ให้ความสนใจกับสื่ออย่างใหม่ที่เกิดขึ้นโดยใช้เทคโนโลยี นอกจากนี้คนรุ่นใหม่ยังมีความคิดว่า การสืบทอดลิเกป่าไม่ส่งผลต่อการอยู่รอดทางเศรษฐกิจแต่อย่างใด นอกจากนี้ องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนต่างก็ไม่ให้ความสนใจส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจัง คาดว่าในอนาคตไม่เกิน ๑๐ ปี การแสดงชนิดนี้คงสูญหายอย่างแน่นอน

๓.) รายชื่อผู้สืบทอดหลัก (เช่น บุคคล กลุ่มคน..... เป็นต้น)

รายชื่อบุคคล/ หัวหน้าคณะ/กลุ่ม/ สมาคม/ชุมชน	อายุ/ อาชีพ	องค์ความรู้ที่ได้รับการสืบทอด/ จำนวนปีที่สืบทอดปฏิบัติ	สถานที่ติดต่อ/โทรศัพท์
นายเช็ม ทองภู	๘๓ ปี	หลักการปฏิบัติที่ถูกต้อง	บ้านเลขที่ ๗๓ หมู่ที่ ๑ ตำบลปากหมาก อำเภอยะยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
นายชม ทองชู	๗๔	หลักการปฏิบัติที่ถูกต้อง	บ้านเลขที่ ๑๔๖ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลคลองชะอุ่น อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ส่วนที่ ๕ การยินยอมของชุมชนในการจัดทำรายการเบื้องต้นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

(ไม่จำกัดจำนวน)

ชื่อ - สกุล นายชม ทองชู บ้านเลขที่ ๑๔๖ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลคลองชะอุ่น อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี
สถานภาพที่เกี่ยวข้องกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ลิเกป่าคณะนายชม พนมศิลป์
ขอรับรองข้อมูลตามเอกสารคำขอเสนอฯ และยินยอมให้เปิดเผยข้อมูลและนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ลงชื่อ.....

(นางสาวนิตศ ไหมจ้อย)

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม

วันที่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

ส่วนที่ ๖ ภาคผนวก

๑.) เอกสารอ้างอิง

-

๒.) บุคคลอ้างอิง

-

๓.) รูปภาพ

๔.) ข้อมูลภาพถ่าย ข้อมูลภาพเคลื่อนไหว หรือข้อมูลเสียง (ระบุประเภทของสื่อที่แนบมาพร้อมคำอธิบาย)

ข้อมูลภาพถ่าย ได้แก่

๑. ภาพถ่าย

กลองรำมะนาด

โหม่งคู่

ฉิ่ง

ผู้แสดง

แขกแดง

เสนา

ยาหยี

ตัวยักษ์